

Scheiding van Kerk en Staat. Zij wordt gevoerd van Konfessioneel-Luthersche zijde, onder leiding van proost Engström.

Een mooi oriënterend artikel over wat op de jongste Generale Synode te dezer zake verhandeld is, geeft Dr de Bie in „De Gereformeerde Kerk“.

Op de voor enkele maanden gehouden Generale Synode te Stockholm heeft de proost Engström, een der leiders van confessioneel-Zweden, het voorstel gedaan om Staat en Kerk ook daar te scheiden. Als motief daarvoor voerde hij o.a. aan: Er bestaat wel geen enkele Kerk, die aan 's lands vorstenhuis zooveel te danken heeft als de Zweedsche. Maar de tijden zijn veranderd. De macht van den koning is door het parlementarisme tot een schaduw geworden. De Kerk ondervindt op de meest gevoelige wijze den invloed der wisselende regeering, die naar politieke inzichten gevormd wordt, en vaak niet het minste begrip toont te hebben van de beteekenis der Kerk onder ons volk. Weerloos en zonder bescherming bij de gewichtigste vraagstukken, een speelbal in de handen van de Staatsmacht, in diepe vernedering, in Babylonische gevangenschap — zoo vertoont zich tegenwoordig het beeld van de Zweedsche Staatskerk.

De belijdenis der Kerk, het onderwijs der Kerk op hogere en lagere scholen, de organisatie der Kerk, de boeken der Kerk, de vergaderingen van de vertegenwoordigers der Kerk, een en ander is door den Staat behandeld op een manier, die voor alle vrienden der Kerk niet anders dan hoogst pijnlijk kan heeten.

Het zou de plicht van den Zweedschen Staat zijn geweest, de Kerk te dienen en haar te helpen. Maar inplaats daarvan moet het de sterkste verbazing wekken, dat bijv. de Staat aan de Kerk professoren opdringt, die zelf de grondwaarheden van de belijdenis der Kerk loochenen. Dit kon geschieden ondanks alle pleidooien van der zake kundige zijde. Wanneer de Kerk op dit punt terugwijkt en haar recht op en vraag naar professoren, die op den bodem der belijdenis staan, opgeeft, dan beteekent dit tenslotte niet anders dan zelfmoord van de Kerk.

Zoolang het nog gegaan is om vragen van minder gewicht, om achteruitzetting en vernedering van predikanten, gemeenten enz., hebben de vrienden der Kerk gezweven. Maar thans gaat de strijd om den naam des Heeren in de Kerk zelf. Duidelijk, doelbewust, consequent en intensief is de wijze, waarop de Staatsmacht de Kerk leidt, al verder voortgegaan in een richting, waarin deze van haar christelijk karakter beroofd wordt.

Zweden's Kerk staat op dit moment voor een onontwikkelaar dilemma; of 't een of 't ander. Of zij maakt zich op en aanvaardt den strijd voor de goddelijke zaak onzes Heeren en Zaligmakers, voor Bijbel en belijdenis, bereid om te wagen en te offeren, om haar Apostolische en reformatorische erfenis te behouden, of wij moeten onze oude Luthersche Kerk prijsgeven voor een nieuwen Christus, een nieuwen weg der zaligheid.

Hier moet het komen tot opwaken, tot een beslissing; er moeten duidelijke, zutvere lijnen getrokken worden. De weg ten leven of de weg ten doode ligt thans open voor onze Kerk.

Volgens dezen spreker hangt thans het behoud der Kerk aan hare vrijmaking van den Staat, die zijn hoogste en heiligste roeping niet meer verstaat en niet meer vervullen wil, die van de Kerk zoekt te maken een cultuurstelsel. Hij meent dat geen oogenblik langer gedraald mag worden met het inslaan van dezen weg. De voordeelen van een verband met den Staat zijn voorzeker niet te onderschatten geweest. Maar tevens moest dit niet slechts duur, maar al te duur betaald worden. De beste krachten der reformatie worden dikwijls belet om zich naar haar eigenaardigheid vrij te ontplooien. Dit is met name tegenwoordig het geval, nu de Staat in toenemende mate zijn macht misbruikt. Naar zijn meening zal het losworden van het verband leiden tot de wedergeboorte der Kerk in den zin van Luther. Ongetwijfeld zal het dan met haar gaan langs den weg van lijden en strijd; maar strijd is beter dan slaap, lijden beter dan goede dagen hebben naar het vleesch! De tranen der Kerk zijn als een uitgestrooid zaad, dat een rijken oogst profeteert!

In dien geest diende Engström een voorstel in om tot den koning het verzoek te richten, de Zweedsche Evang. Luthersche Kerk los te maken van haar verband met den Staat en haar te geven het recht om zichzelf te besturen ten opzichte van alle in- en uitwendige vraagstukken. Voor de toekomst zou dan naar dit voorstel de Kerkvergadering behouden blijven en de leiding der Kerk aan een opperkerkeraad toevertrouwd worden, met één kerkpresident als chef, en vier leden (opperkerkeraden), twee predikanten en twee „leken“. De eerstbedoelde moet predikant zijn in de Zweedsche Kerk. Het opperkerkelijk college wordt de taak opgedragen, die thans aan den koning in kerkelijk opzicht is toevertrouwd. Voor het overige, blijven aanzien der leiding in de Kerk, enz. kan in aansluiting aan de organisatie der Duitsche staatsvrije Kerken de inrichting worden geregeld.

Verder diende Engström een protest in tegen de bezetting der academische leerstoelen door aanhangers van de rationalistische theologie. Hieraan moet een eind gemaakt worden. De tegenwoordige toestand werkt verwarrend op de vorming der a.s. predikanten; de eene hoogleraar verkondigt dit, de ander het tegendeel. De H. Schrift en de Luthersche confessie moeten hier richtsnoer worden. Daartoe diende Engström bij de Synode nog een ander voorstel in: om er bij den koning op aan te dringen, bedoelde gevaren tegen te gaan. Het onderwijs aan hogere en lagere scholen moet ingericht zijn naar de Ev. Luth. belijdenis der Zweedsche Kerk. De professoren in de theologie, die hierin niet kunnen meegaan, moeten verplicht worden ontslag te nemen met behoud van pensioen, en voortaan moeten de theologische professoren door een kerkelijk college worden aangesteld, door de conferentie der bisschoppen of door het lichaam, dat bij de toekomstige organisatie daartoe aangewezen zal zijn. Natuurlijk met inachtneming van wetenschappelijke bekwaamheid. Het onderwijs der N. Testamentische exegese, der dogmatiek en der

practische theologie moet verplaatst worden naar het practisch-theologisch instituut.

Het is de eerste maal dat van confessioneelen kant in Zweden een voorstel tot scheiding van Kerk en Staat uitgaat. Vroeger zijn dergelijke voorstellen bij den Rijksdag ingediend van andere zijde, van politiek linksche partijen — op andere gronden — en werd dit ondersteund door de zgn. „vrij-kerkelijken“.

HEPP.

PERS-SCHOUW.

Het ei en ook de keizerin Zita — onze theologische leermiddelen.

Verleden week deelde ik een en ander mee over het ei, dat uit de vliegmaschine viel, en dat, allereerst van een bombardement van Londen, en daarna van de geschiedenis in het paradijs, voor de bezwaarden een illustratie werd bij het theologische onderricht, dat Dr Geelkerken in het openbaar geeft.

Het gerucht van dat ei is ook reeds verder doorgedrongen. Terzelfder tijd schreef Dr W. H. Gispen in de „Schev. Kerkb.“:

Men verheft als de hoogste wijsheid het gevoelen van Dr G., een gevoelen, dat 't mogelijk is, dat er nog eens eene andere uitlegging komt, dan de tot heden als Gereformeerde geldende, maar dan eene, die niet een symbolische opvatting geeft en ook niet een realistische.

Vraagt dan iemand, maar wat voor opvatting het dan kan zijn, dan wordt hij, naar we vernamen, onderwezen door beelden b.v. dat een vliegmaschine, die bommen werpt op een stad, aan menschen, die nimmer een vliegmaschine zagen, wordt voorgesteld als een vogel, die een ei laat vallen.

Het verhaal van het ei is niet alleen uiterst leerzaam om de redenen, die ik verleden week reeds in het kort aangaf, maar ook, omdat het doet zien, hoe waar het is, dat het tusschen Dr G. en de Geref. Kerken niet loopt over de exegese van eenige bijzonderheden, maar over HEEL het paradijsverhaal met ALLE bijzonderheden en GEHEEL de conceptie. Het is wel vreemd, dat iemand als Dr G. niet voelt vast te loopen, als hij in eenzelfde publieke vergadering tegelijk de methode der inspiratie en der „onderrichting“ van Gen. 2—3 wil „illustreeren“ met het verhaal van het ei en dan, tevens wil blijven verzekeren, gelijk hij heeft gedaan, toen hij zeide: „het paradijsverhaal willen wij niet ontroering lezen. 't Is niet zoo klaar als een klontje. En dat is mijn grief tegen Assen. 't Is geen belijdenis, maar louter exegese van bijzonderheden, wat de heeren geven“.

Neen, Dr G., als gij over dat ei redeneert, dan valt daaronder het geheel. Het raakt de manier van zeggen over heel het verhaal. Hier worden de bijzonderheden bekeken uit een standpunt, van waar gij het geheel beredeneert.

En nu lezen we nog weer eens over, wat „Orthodoxus“ zegt, in het reeds genoemde theologische dispuut, dat Dr H. Kaajan in navolging van Comrie, geeft in de „Utr. Kerkb.“ Hij citeert de opinie van Prof. Kuyper aldus:

Maar in het Paradijs-verhaal wordt ons niet medegedeeld, hoe zeker menschenpaar in zonde is gevallen, maar hoe de zondeval van den mensch heeft plaats gevonden en daarvan hangt af ons aller zondige aard en onze schuld voor God. De zoogenaamde ondergeschikte details raken het feit zelf, waarin volgens de Schrift de zondeval heeft bestaan. Men kan niet zeggen, dat het tot het feit van dien zondeval niet af doet, of er een werkelijke boom is geweest. Met de werkelijkheid van dien boom staat of valt het feit van den zondeval zelf. Wat blijft er dan over van het proefgebod en wat van de overtreding van het proefgebod, die de Schrift als den zondeval ons verhaalt?

Als Dr Geelkerken's voorstelling juist ware, dan wordt ook het schuldige karakter van Adam's val voor ons onbegrijpelijk. En dit nu raakt wel degelijk ons geloofsleven. Want een van de voornaamste factoren van ons geloofsleven is juist ons schuldgevoel tegenover God. Van een zondedaad, waarvan ik niet eens weet, waarin ze in werkelijkheid bestaan heeft, kan ik het schuldige karakter niet inzien. In dit aller-ernstigste geding, waarbij het gaat om de diepste vraag, of de vloek en de ellende, die over heel ons geslacht is gekomen, al dan niet een rechtvaardige straf van God is geweest, moet ik weten, zal ik Gods doen kunnen rechtvaardigen, welke zonde de mensch heeft begaan, en hoe zwaar de schuld van die zonde is geweest.

Weten wij alleen maar, dat er, nu ja, een zondeval is geweest, maar niet, waarin die zondeval bestaan heeft, gaat dit zelfs ons verstand zoover te boven, dat ons daarvan alleen symbolische voorstelling kan gegeven worden, dan blijven we voor een onopgelost en onoplosbaar raadsel staan. Dan kunnen we Gods doen niet rechtvaardigen. Zoo blijkt dus, zegt professor Kuyper, dat het te Assen werkelijk niet gegaan is om enkele bijzonderheden uit het Paradijs-verhaal, die tot ons geloofsleven niets af of toe doen, maar dat achter die „bijzonderheden“ de diepste en meest ingrijpende vraagstukken verborgen lagen: het gezag van de Heilige Schrift, de realiteit van den zondeval, zoals de Schrift ons dien verhaalt en de erkenning van het schuldige karakter van dien zondeval. En wel niemand zal beweren, dat dit alles met ons geloofsleven niets zou te maken hebben.

Dit is reeds eenige weken geleden gezegd. Sommigen, blijkbaar ook Dr G., doen, alsof dit alles niets waard is. Maar het treft, dat Dr G. op zijn

meetings onbedoeld zijn uiterste best doet, om te bewijzen, dat Prof. Kuyper geen woord te veel gezegd heeft, en dat Orthodoxus hem goed begrepen heeft.

Want niet alleen het ei, ook het verhaal van Zita komt dit bewijzen.

Dr G. komt zijn eigen vonnis approbeeren, terwijl hij er tegen toornit.

Immers, wat Zita betreft: hij licht zijn hoorders aldus over haar in:

In een Portugeesch dorp woont thans ex-keizerin Zita, met haar jonge kind. Als nu dat kind haar vraagt: hoe groot was Vaders macht, toen hij nog in zijn vroegere heerlijkheid stond, dan kan die keizerin tot dat kind natuurlijk niet anders dan in beelden spreken; dat kind heeft van die macht en dat oude rijk nooit iets gezien, en als de moeder dus niet in beelden spreekt, dan zou het kind over haar woorden oordeelen, als een blinde over de kleuren, u weet wel, net als in die preekcoupure gezegd werd. Wat zegt ze nu? Je kent, zoo vraagt ze het kind, je kent den burgemeester hier van het dorp? Denk je nu eens in, dat dat dorp 1000 maal grooter was en denk je dan een burgemeester, die daarover regeert. Nog grooter was je Vader.

Dit is dan waarheidsmededeeling, maar naar de bevassing van het kind.

Het wezen blijft, de vorm verandert.

En zoo is het ook met het paradijsverhaal. Het ei. En ook Zita.

Ieder ziet, dat we niet alleen „met het ei“ werken, om Dr G. te laten zien in zijn huidige manifestatie van ongereformeerdeheid. Het ei doet trouwens op meer plaatsen dienst; en de parallel met Zita bewijst, dat wij hem geen onrecht doen door er op te wijzen, alsof het per ongeluk hem ontvallen was; ik bedoel: het verhaal over het ei.

Wat blijkt hier uit?

Onder veel andere dingen: dat de Synode groot gelijk had, toen ze zeide, dat op Dr G.'s standpunt het schrikkelijk karakter van den zondeval werd opgeheven. Wat moet ik er van maken, als ik het verhaal lezen moet in de wetenschap, dat het maar een voorstelling, een voorbijgaande inkleeding is, een beeld, als van den groot-burgemeester? Wat weet ik op deze manier nog van de bijzonderheden van het proefgebod? Ik houd (omdat ik Dr G. moet geloven, die toch zegt, dat geen mensch mag staan tusschen Gen. en mij) ik houd een „feit“ van „een“ „val“ over, maar bij het proefgebod schemert het al; en dogmatische deducties over aard en gang en diepte en gevolgen van zonde zijn, als Dr G. gelijk heeft, zoo goed als onmogelijk. En dan zwijg ik nog van wat ik verleden week opmerkte: dat de heele organische inspiratie hier totaal verloren is voor wie korter dan een kwartier nadenkt over Zita en het ei. Dr G. zou ons vooruitbrengen. Hij brengt ons achteruit. Hij neemt ons af, de ontwikkeling, die we hadden. Het draait, maar het beweegt niet, tenminste niet voorwaarts. We „raken den draad heelemaal kwijt“. Dr Geelkerken verzekerde, dat hij den draad kwijt raakte, niet in het paradijs (zoals hij erby voegde), maar in de brochure van Prof. Ridderbos over het paradijs. Deze mededeeling klopt met wat Dr Gispen schrijft in zijn reeds geciteerd artikel:

De Hoogleraren hebben er dan ook van „gelust“. Ze zijn nu in 't oog van degenen, die aan de zijde van Dr G. staan, plotseling geen knip voor den neus waard. Ze weten niets er van, noch van Gen. 3, noch van de slangen, noch van de filosofie, noch van exegese.

Zelfs prof. Ridderbos, de man wiens geschrift over „'t Verloren Paradijs“ met zoo groote ingenomenheid door de „Overtoomsche Kerkbode“ werd aangekondigd, die zelfs dankbetuiging voor zijn arbeid van die zijde had in ontvangst te nemen, ligt nu ook in de goot van de nietswaardigheid.

Vakgeleerden als prof. Aalders en Ridderbos, die vers voor vers hebben geëxegeseerd, die alle commentaren hebben geraadpleegd, die zich voorbereiden hebben voor hun speciale taak op de Synode — ze zijn nu in 't oog van de groep-Geelkerken gedaald tot de schare, die de wet niet weet, tot de onwetenden, tot de „niet-intellectuelen“.

Maar Dr G., die zich bij de week al meer, juist als wetenschappelijk mensch, blameert (ik kan 't niet zachter zeggen) moest nu toch eindelijk eens een toontje lager gaan zingen en een ander ook eens zijn eer gunnen. Hij verzekert aan zijn hoorders op zijn meeting, dat Prof. Ridderbos tot aan Dec. '25 (verschijning brochure, K. S.) de zaak van Gen. 2—3 zag als een exegëtische kwestie, want in Assen, zoo draait Dr G. door, in Assen heeft de hoogleraar eerst de ervaring opgedaan, dat het een kwestie des geloofs is. En dan komen de meetingsconclusies, zoo gesteld, alsof Dr G. nooit in Assen geweest was, en alsof hij over Assen even op dezelfde wijze moest denken, als de Chinees over Londen's bombardement en de spruit van Zita over het keizerrijk, zoo ver;... dan komen, zeg ik, de conclusies: „dus was Prof. Ridderbos tot Dec. '25 „ongeloovig“ en heeft hij voor dien tijd de Schrift aangerand“.

Wel ja, de Chinezen en de pupillen van deze „Zita-tie“-zonder-citatie weten al genoeg.

Maar feit is, dat Prof. Ridderbos publiek schreef, dat hij in zijn brochure niet sprak over Dr G. Feit

is ook, dat een publiek maar over Zita en de brochure-strijdende meerde b. Hoezeer d. verband lev. gedwongen v. wanhopighe. len niet wel. als ze moe. het ei en va. in de deele. alles mede. maar onze. „Het aut“-paradijsvo. king in de

Er staat Paradijs, vrucht en ons verhaal hof, dat H. geplant ha. boom en de boom. Satan, die treden, te zelf ziet. die v. r. rad. verha. den klaren. is dan ook ons bekend. rad. vis. en het ete. over loopt. van Christ. men dit P. aan te n. sche inkle. symbolisch. een visioe. werkelijk. heeft werk. Joppe het. reine en c. symbolisch. nerlijke g. een vertel. dit beeld v. tegen, dat. een groote. gorische in. loochen ik. mededeelt. Daarom k. dat de ver. vatten, da. allegorisch. dedigen. I. tot deze g. neer men. mocht opv. ten gedaan.

Wie nu de dingen. leveren dat wil ontkom. de „Zwind

Het is d. houdens t. is ingebra. Elke be. door de k. den kerk. die der P. ledines g. ingenome. moest ree. heid werd.

Want als diepste vra. proefgebod. enz., onder. werpenden. kelijk zijn. dat hij „al. ker“ blij. is. wrocht is. hij een wa. de boomen. ik er tegen. deeling van. wordt uitge. maar dat i. mijn „lente. voor de be. het maar? in Londen. troonzaal v. n.ijmeren. e. kunnen er. Geelkerken. nu, dan is. toch terech. „gebed v. den en het. tij gelaten. mince, die. gaan daar. ik daar no. Want dat i. nieuwe din